

ROZSUDOK
V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu JUDr. Beaty Miničovej a členov JUDr. Eleny Krajčovičovej a JUDr. Viery Pepelovej v právnej veci žalobcu: **F. D. Bratislava**, proti žalovanému: **D. spol. s r.o.**, D. Banská Bystrica, zast. JUDr. J. V. advokátom, X. Veľký Krtíš, M. **o zaplatenie 10 281 087,-Sk s prísl. a o vzájomnej žalobe o zaplatenie 43 000 000,-Sk**, na odvolanie žalobcu a žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Nitre zo dňa 17. septembra 2003 č. k. 16 Cb 126/2002-102 v znení opravného uznesenia zo dňa 10. decembra 2003 č. k. 16 Cb 126/2002-108, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Nitre zo dňa 17. septembra 2003 č. k. 16 Cb 126/2002-102 v znení opravného uznesenia zo dňa 10. decembra 2003 č. k.16 Cb 126/2002-108 v časti o zaplatenie 6 698 798,-Sk spolu s náhradou trov konania 171 350,-Sk **p o t v r d z u j e**.

Žalovaný je povinný zaplatiť žalobcovi náhradu trov dovolacieho konania 600 000,-Sk.

O d ô v o d n e n i e :

Krajský súd v Nitre rozsudkom zo dňa 17. 09. 2003 č. k. 16 Cb 126/2002-102 v znení opravného uznesenia zo dňa 10. 12. 2003 č. k. 16 Cb 126/2002-108 rozhodol tak, že žalovaný je povinný zaplatiť žalobcovi sumu 6 699 318,-Sk, spolu s náhradou trov konania v sume 171 350,-Sk. Vo zvyšku súd žalobu zamietol a zamietol taktiež vzájomnú žalobu žalovaného. Rozsudok odôvodnil tým, že v konaní bolo preukázané, že v zmysle čl. VIII bod 4 zmluvy o odplatnom prevode akcií vzniká v prípade odstúpenia od zmluvy predávajúcim nárok na zaplatenie zmluvnej pokuty vo výške 30 % z kúpnej ceny, pričom takouto zmluvnou pokutou, vychádzajúc z kúpnej ceny je suma 19 500 000,-Sk. Zmluvnú pokutu upravuje ust. § 544 Obchod. zák., pričom zo znenia tohto zákonného ustanovenia vyplýva, že zmluvná pokuta má povahu paušalizovanej náhrady škody. Povinnosť na jej zaplatenie nepochybne vzniká pri porušení povinnosti upravenej v písomne uzavretej zmluve a povinnosti vzťahujúcej sa na konkrétne špecifikovanú nesplnenú povinnosť. Touto zmluvne upravenou povinnosťou pri ktorej vzniká nárok na zmluvnú pokutu, bola povinnosť žalovaného riadne a včas platiť splátky kúpnej ceny dohodnuté v zmluve, a keďže žalovaný porušil túto zmluvnú povinnosť, neuhradil zmluvne dohodnuté splátky, a to už splátku v sume 5 500 000,-Sk, splatnú dňa 30. 06. 1997, vzniklo žalobcovi právo domáhať sa v súvislosti s právne relevantným odstúpením od zmluvy zaplatenia zmluvnej pokuty vo výške 19 500 000,-Sk. Keďže zmluvná pokuta predstavuje paušalizovanú náhradu škody, súd zamietol žalobcom uplatnený nárok na úrok z omeškania zo zmluvnej pokuty, nakoľko splatnosť zmluvnej pokuty bola viazaná na lehotu stanovenú žalobcom, pričom však žalobca v rozpore s predmetom čl. VIII bod 4 až do podania žaloby nestanovil lehotu splatnosti zmluvnej pokuty, z čoho je teda možné vyvodiť jej splatnosť do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Absencia splatnosti určenej žalobcom teda nemohla spôsobiť omeškanie žalovaného s jej zaplatením, a teda ani nárok na úrok z omeškania v zmysle § 369 Obchod. zák. Pokiaľ sa týka kapitalizácie zmluvne dohodnutého úroku z omeškania podľa čl. IV. bod 5 kúpnej zmluvy, medzi zmluvnými stranami bol dohodnutý úrok z omeškania, taktiež vo výške 30 % z nezaplatenej sumy. Žalobca tento zmluvný nárok kapitalizoval v podanej žalobe na sumu 3 781 087,-Sk. Predmetný nárok žalobcu na úrok z omeškania z nezaplatených splátok dohodnutej kúpnej ceny je dôvodný v zmysle jeho uplatnenia, avšak s poukazom na vznesenú námietku premlčania dospel súd k záveru, že jeho rozsah mohol byť žalobcovi priznaný len vo výške 199 318,-Sk. So zreteľom na uvedené sa súd nestotožnil s obranou žalovaného,

spočívajúcou v neplatnosti časti zmluvy, ohľadne dohody o zmluvnej pokute, nakoľko inštitút zmluvnej pokuty má zabezpečovaciú funkciu a ako taký má donútiť toho, v neprospech ktorého je dohodnutá, aby konal tak, splnil si zmluvnú povinnosť, na ktorú je viazaná zmluvná pokuta pod hrozbou vzniku sankcie na zaplatenie zmluvnej pokuty. V danom prípade teda súd, vychádzajúc z výšky kúpnej ceny považoval 30 % zmluvnú pokutu, dohodnutú v zmluve za primeranú. Súd žalobcovi v ďalšom nepriznal ním uplatnený úrok z omeškania z kapitalizovaného úroku z omeškania, nakoľko takýto nárok nemá oporu v platnom právnom poriadku, pričom úrok z omeškania nie je súčasťou pohľadávky, je len jej príslušenstvom a pri omeškaní s platením príslušenstva nevzniká nárok na úrok z omeškania v zmysle § 369 Obchod. zák. Súdom priznaná suma žalobcovi, teda pozostáva zo zmluvnej pokuty 19 500 000,-Sk, kapitalizovaných úrokov z omeškania, ktoré nie sú premlčané v sume 199 318,-Sk, po odpočítaní 13 000 000,-Sk ako zaplatenej časti kúpnej ceny, čo predstavuje sumu 6 698 798,-Sk. Súd preto žalobu v časti premlčaných úrokov z omeškania zamietol ako nedôvodnú. Pokiaľ sa týka vzájomnej žaloby žalovaného v sume 43 000 000,-Sk túto súd zamietol z dôvodu vznesenej námietky premlčania, pričom 4-ročná premlčacia lehota žalovanému začala plynúť dňom 14. 08. 1998 a žalovaný si mohol nárok uplatniť do 14. 08. 2002, avšak, keďže si tento uplatnil nárok až dňa 09. 09. 2003, bol nárok žalovaného uplatnený po zákonnej premlčacej lehote, a preto ani tento nemohol byť žalovanému súdom priznaný.

Proti rozsudku v časti, v ktorej žaloba o zaplatenie zmluvného úroku z omeškania bola zamietnutá sa odvolal žalobca a žiadal jeho zmenu. Svoje odvolanie odôvodnil tým, že má za to, že jeho nárok na zaplatenie úrokov z omeškania ku dňu odstúpenia od zmluvy vo výške 3 781 087,-Sk vyplýva z ust. § 351 ods. 1 Obchod. zák. Odstúpením od zmluvy zanikajú všetky práva a povinnosti strán zo zmluvy, avšak nezanikajú práva, ktoré vznikli v dôsledku porušenia zmluvy, t. j. odstúpenie od zmluvy sa nedotýka nároku na náhradu škody vzniknutej porušením zmluvy. Odstúpením od zmluvy nie je dotknutá predchádzajúca účinnosť zmluvy, teda zostávajú zachované tie práva, ktoré vznikli v dôsledku porušenia zmluvy. Úroky z omeškania tak majú odškodňovaciú funkciu v tom zmysle, že nahrádzujú škodu, ktorú žalobca utrpel tým, že nemohol včas disponovať dlžnou sumou. Keďže teda predstavujú určitú škodu pre žalobcu v dôsledku odstúpenia od zmluvy, tak premlčacia doba na náhradu týchto úrokov z omeškania začala plynúť až dňom účinnosti odstúpenia

od zmluvy, t. j. 13. 08. 1998. Súd mal preto žalobcovi priznať úroky z omeškania v plnej výške 3 781 087,–Sk.

Proti rozsudku v časti, v ktorej žalobe bolo vyhovené a v časti, ktorou bol vzájomný návrh zamietnutý sa odvolal žalovaný a žiadal jeho zrušenie. Svoje odvolanie odôvodnil tým, že v konaní pred súdom prvého stupňa došlo k pochybeniu procesného práva, keď súd o vzájomnej žalobe konal napriek tomu, že o spojení vecí nerozhodol zákonným spôsobom uznesením. Žalovaný ohľadne nárokov žalobcu na zaplatenie zmluvnej pokuty zotrváva na svojom stanovisku o neplatnosti ustanovenia zmluvy o odplatnom predaji akcií o povinnosti zaplatiť zmluvnú pokutu vo výške 30 % z celej (nie nezaplatenej časti) kúpnej ceny. Toto ustanovenie tak, ako je v zmluve formulované je vzhľadom ku konkrétnemu zmluvnému vzťahu neprimerané, nemá charakter zaistovacieho inštitútu a nezodpovedá významu a hodnote dojednaného plnenia. Je v rozpore so zákonom (§ 39 Obč. zák.), minimálne však nemôže požívať právnu ochranu, preto je v rozpore s všeobecne uznávanými zásadami poctivého obchodného styku (§ 265 Obchod. zák.). Pokiaľ sa jedná o priznaný úrok z omeškania v sume 199 318,–Sk, teda v rozsahu v ktorom nedošlo k jeho premlčaniu a ktorý bol dojednaný v zmluve, od tej žalobca so súhlasom žalovaného odstúpil, jej ustanovenia sú neúčinné a nárok žalobcovi nemožno priznať. Ďalej uviedol, že za správny nepovažuje názor súdu prvého stupňa o premlčaní nárokov žalovaného. Žalobca je toho názoru, že súd aplikoval na tento právny vzťah nesprávny právny predpis, a preto mu nesprávne priradil aj premlčaciu lehotu v trvaní 4-och rokov. Podľa § 262 ods. 2 Obchod. zák., pokiaľ účastníci od uzavretej zmluvy odstúpili, tej zmluvnej strane, ktorá poskytla druhej strane plnenie vznikne právo na vrátenie tohto plnenia. Keďže Obchodný zákonník prípad nevrátenia poskytnutého plnenia neupravuje, toto sa spravuje Občianskym zákonníkom, a to vrátane premlčacej lehoty. Nakoľko žalobca pohľadávku žalovaného v žalobe a liste zo dňa 15. 08. 1998 uznal, nie je nárok žalovaného na tomto právnom základe premlčaný. Z uvedených dôvodov navrhuje preto rozsudok v napadnutej časti zrušiť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudkom z 28. 07. 2005 č. k. 4 Obo 20/2004-126 napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa v časti o zaplatenie 199 318,–Sk a v časti vzájomného návrhu potvrdil. Vo zvyšku napadnutej časti rozsudok zmenil tak, že žalobu zamietol.

V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že predmetom odvolacieho konania je právo žalobcu voči žalovanému na zaplatenie 10 281 087,-Sk z titulu zmluvnej pokuty a úrokov z omeškania a vzájomný návrh žalovaného voči žalobcovi na zaplatenie 43 000 000,-Sk z titulu vrátenia zaplatenej kúpnej ceny.

Žalobca aj žalovaný svoje právo vyvodzujú zo zmluvy o odplatnom prevode akcií kúpou č. 1278/1996 z 08. 10. 1996, uzavretej medzi žalobcom a právnym predchodcom žalovaného, od ktorej žalobca dňa 13. 08. 1998 odstúpil pre porušenie zmluvnej povinnosti právneho predchodcu žalovaného, čo účastníci konania nespochybujú.

Pre posúdenie správnosti rozsudku v napadnutej časti a teda dôvodnosti odvolaní žalobcu a žalovaného je rozhodujúce zistenie, či súd prvého stupňa správne prihliadol k námietke premlčania vznesenej žalobcom i žalovaným a taktiež či správne priznal žalobcovi právo na uplatnenú zmluvnú pokutu, ktorej ujednanie žalovaný považuje za neplatné a taktiež v rozpore s uznávanými zásadami poctivého obchodného styku.

V prvom rade sa Najvyšší súd Slovenskej republiky zaoberal premlčacou lehotou jednotlivých uplatnených práv, pričom dospel k záveru, že túto súd prvého stupňa posúdil správne, a to ako štvorročnú, vrátane začiatku jej plynutia, vychádzajúc z Obchodného zákonníka, keďže týmito sú jednotlivé práva žalobcu i žalovaného upravené v celom rozsahu.

Žalobca predmetnou žalobou uplatňuje voči žalovanému právo na úroky z omeškania v celkovej sume 3 781 087,-Sk, a to podľa špecifikácie ako ju uplatnil v podaní z 07. 03. 2003 (č. 1. 45 spisu) a vo zvyšnej časti predstavuje jeho nárok právo na zaplatenie zmluvnej pokuty podľa čl. VIII bod 4 zmluvy o odplatnom prevode akcií kúpou č. 1278/1996.

V oboch prípadoch ide o práva vznikajúce z porušenia zo zmluvy, ktoré teda nie sú právami vznikajúcimi odstúpením od zmluvy, ale právami s odstúpením od zmluvy súvisiacimi. Premlčacia lehota týchto práva je štvorročná a neplynie preto v zmysle § 394 Obchod. zák., ale diferencovane podľa charakteru týchto práv.

Keďže žalobca právo na zaplatenie úroku z omeškania neuplatnil v celom rozsahu v premlčacej lehote, súd prvého stupňa po prihliadnutí k žalovaným dôvodne vznesenej námietke premlčania, rozhodol v súlade s právnym predpisom, keď žalobcovi priznal právo

na úrok z omeškania vo výške 199 318,–Sk, v ktorej časti nedošlo k jeho premlčaniu a vo zvyšku tento nárok zamietol.

Pokiaľ sa jedná o právo žalovaného na vrátenie zaplatenej kúpnej ceny v sume 43 000 000,–Sk, teda vrátenia plnenia poskytnutého pred odstúpením od zmluvy, ide o právo vznikajúce odstúpením od zmluvy, ktorého premlčacia doba predstavuje štyri roky a plynie odo dňa, kedy oprávnená strana od zmluvy odstúpila (§ 394 a § 397 Obchod. zák.). Nesprávne je preto tvrdenie žalovaného o aplikácii Občianskeho zákonníka a taktiež neobstojí jeho tvrdenie o nepremlčaní jeho práva, nakoľko k uznaniu jeho práva zo strany žalobcu právne relevantným spôsobom, tak ako to predpokladá ust. § 323 Obchod. zák. nedošlo. Za týchto skutkových a právnych okolností súd prvého stupňa po prihliadnutí k žalobcom vznesenej námietke premlčania rozhodol v súlade s právnym predpisom, keď vzájomný návrh žalovaného zamietol ako uplatnený po premlčacej lehote.

V ďalšom sa Najvyšší súd Slovenskej republiky zaoberal právom žalobcu na zaplatenie zmluvnej pokuty, ktorej dôvodnosť žalovaný namietal.

Zmluvná pokuta je dohodou určená peňažná suma, ktorú je dlžník povinný zaplatiť veriteľovi, ak nesplní záväzok. Ide teda o sankciu spojenú s nesplnením, resp. porušením zmluvnej povinnosti.

danom prípade žalobca právo na zmluvnú pokutu vyvodzuje z čl. VIII uvedenej zmluvy, a to jeho bodu 3, v ktorom túto odvodzuje od odstúpenia od zmluvy predávajúcim pre porušenie povinnosti kupujúcim, týkajúceho sa splácania kúpnej ceny s príslušenstvom.

Keďže odstúpenie od zmluvy nie je zmluvnou povinnosťou, ale výkonom práva, s ním spojené sankcionovanie je preto zo zákona vylúčené.

So zreteľom k tejto skutočnosti súd prvého stupňa preto rozhodol v rozpore s právnym predpisom, keď žalobe žalobcu v tejto časti vyhovel.

Vzhľadom na uvedené skutkové a právne zistenia Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Nitre v znení opravného uznesenia v časti o zaplatenie

199 318,–Sk a v časti vzájomného návrhu podľa § 219 O.s.p., ako vecne správny potvrdil a vo zvyšku napadnutej časti tento podľa § 220 ods. 1 O.s.p. zmenil a žalobu zamietol.

Proti rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ako súdu odvolacieho, v časti, ktorou zmenil rozsudok súdu prvého stupňa tak, že žalobu zamietol, podal žalobca dovolanie, na základe ktorého dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu v napadnutej časti zrušil a vec mu v zrušujúcom rozsahu vrátil na ďalšie konanie. Uviedol, že výklad článku VIII. bod 4 zmluvy o odplatnom prevode akcií č. 1278/1996 z 20. 05. 1997 v znení dodatku č. 1 z 20. 05. 1997 nie je správny. Zmluvná pokuta nie je viazaná na odstúpenie od zmluvy, ale je viazaná na porušenie zmluvnej povinnosti splatiť kúpnu cenu s príslušenstvom v stanovených lehotách a výškach v zmysle článku IV. zmluvy, avšak na to, aby sa veriteľ mohol domáhať jej zaplatenia, musel za porušenie uvedenej povinnosti odstúpiť od zmluvy. Medzi účastníkmi nie je sporné, že právny predchodca žalovaného porušil povinnosť riadne a včas platiť splátky kúpnej ceny, a preto žalobca od zmluvy odstúpil.

Najvyšší súd Slovenskej republiky v novom konaní vo veci prejednal vec v zrušenej časti o zaplatenie zmluvnej pokuty 6 699 318,–Sk .

Žalovaný v odvolaní vo vzťahu k nároku žalobcu na zaplatenie zmluvnej pokuty namietal neplatnosť článku VIII. bod 4 zmluvy o odplatnom prevode akcií č. 1278/1996 z 20. 05. 1997 v znení dodatku č. 1 z 20. 05. 1997 podľa § 39 Občianskeho zákonníka a poukázal na jeho rozpor so všeobecne uznávanými zásadami poctivého obchodného styku podľa § 265 Obchod. zák.

V prejednávanej veci žalobca s právnym predchodcom žalovaného uzavreli 08. 10. 1996 zmluvu o odplatnom prevode akcií č. 1278/1996 v znení dodatku č. 1 z 20. 05. 1997. Jej predmetom bol odplatný prevod akcií spoločnosti N. a. s., Nitra. Kupujúci sa zaviazal za akcie zaplatiť 65 000 000,–Sk za podmienok dohodnutých v článku IV. zmluvy. Súčasťou zmluvy je aj dohoda o zmluvnej pokute, obsiahnutá v článku VIII. bode 4, v znení: „V prípade odstúpenia od zmluvy predávajúcim pre porušenie povinnosti kupujúcim, týkajúce sa splatenia kúpnej ceny s príslušenstvom v stanovených lehotách a výškach v čl. IV. tejto zmluvy, zaplatí

kupujúci zmluvnú pokutu vo výške 30% z kúpnej ceny, a to v lehote stanovenej predávajúcim.“

Dovolací súd vo svojom zrušujúcom rozhodnutí vyslovil názor, že zmluvná pokuta je viazaná na porušenie zmluvnej povinnosti, že právny predchodca porušil povinnosť riadne a včas platiť splátku kúpnej ceny, a preto žalobca od zmluvy odstúpil. Uvedený záver predpokladá existenciu platného právneho úkonu, či jeho časti. Dovolací súd súčasne konštatoval, že žalovaný svojím konaním naplnil ustanovenie článku VIII bodu 4 zmluvy. Týmto názorom je podľa § 243d ods. 1 O.s.p. odvolací súd viazaný, preto aj s poukazom na odôvodnenie rozhodnutia súdom prvého stupňa uzavrel, že článok VIII bodu 4 zmluvy je platný a právny predchodca žalovaného riadne a včas nezaplatil splátku kúpnej ceny, čím žalobcovi vzniklo právo na zaplatenie uplatnenej zmluvnej pokuty podľa čl. VIII bodu 4 zmluvy.

Dohoda o zmluvnej pokute sa spravuje ustanovením § 265 Obchodného zákonníka, podľa ktorého výkon práva, ktorý je v rozpore so zásadami poctivého obchodného styku, nepožíva právnu ochranu. Ak by teda bola dohodnutá zmluvná pokuta vo výške, ktorá odporuje tejto zásade, nie je možné právu z takejto dohody priznať ochranu. Súd preto nemôže priznať zmluvnú pokutu vo výške, ktorá by uvedenej zásade odporovala, i keď je jej výška zmluvne dohodnutá.

Podľa čl. VIII bodu 4 zmluvy bola dohodnutá zmluvná pokuta vo výške 30 % z kúpnej ceny pre prípad, že dôjde k porušeniu povinnosti splatiť kúpnu cenu s príslušenstvom v stanovených lehotách a výškach. Cieľom dohody je zabezpečiť včasné a riadne splnenie peňažného záväzku. Súd má preto posúdiť, či ujma, ktorá môže vzniknúť omeškaním s plnením peňažného záväzku, zodpovedá výške zmluvnej pokuty.

Rozsah takejto ujmy posudzovali súdy v súvislosti s nárok na zaplatenie úrokov z omeškania. Podľa judikatúry súdov primeranou sankciou (v danom prípade zabezpečením) za porušenie platobnej disciplíny, ktorá neodporuje zásadám poctivého obchodného styku je úrok z omeškania do 100 % z predmetu omeškania.

Po zohľadnení všetkých okolností prípadu a so zreteľom na judikatúru súdov, považoval aj odvolací súd zmluvnú pokutu vo výške 30 % z kúpnej ceny za primeranú, nakoľko zodpovedá používanej sadzbe úrokov z omeškania.

Na základe uvedeného skutkového a právneho stavu odvolací súd rozsudok v napadnutej zrušenej časti o zaplatenie 6 699 318,-Sk ako aj vo výroku o náhrade trov prvostupňového konania podľa § 219 O. s. p. ako vecne správne potvrdil.

Úspešnému žalobcovi podľa § 224 ods. 1 v spojení s § 142 ods. 1 O. s. p. priznal náhradu trov dovolacieho konania, ktoré predstavuje súdny poplatok za dovolanie vo výške 600 000,-Sk.

Poučenie: Proti tomuto rozsudku odvolanie nie je prípustné.

V Bratislave 11. decembra 2008

JUDr. Beata Miničová , v r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: M. N.